Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

# BIULETYN KOWIEŃSKI

## W I L B I

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3

Nr. 614

Wilno, dnia 20 lutego 1932 r.

## Treść numeru:



-----ooo:0§0:ooo-----

## I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

### Prasa litewska o zatargu litewsko-niemieckim.

"Lietuvos Aidas" Nr.39 z dn.18.II.1932 r.Art.p.t."Powaga narodu litewskiego". Streszczenie:

Prasa niemiecka niezwykle szybko wzbudziła nienawiść rodaków przeciwko Litwie. O stanowisku pewnych sfer niemieckich w stosunku do Litwy niema potrzeby mówić. Wiece prawicowców, ekscesy studentów, a nawet demonstracje dokonane w imieniu całego uniwersytetu królewieckiego najlepiej świadczą jak obecnie Niemcy na Litwę się zapatrują. Niemcy są poruszeni do najwyższego stopnia. Gdyby np.Niemcy ogłosiły Litwie wojnę, cały naród niemiecki byłby święcie przekonany, że jest to wojna sprawiedliwa, tak był co do tego przekonany w 1914 r.Tymczasem sprawcy wielkiej wojny po dziś dzień nie zostali ostatecznie ujawnieni. Niemcy z oburzeniem odrzucają przypisywaną im winę. Obecnie również, gdy ten czy ów wiec niemiecki domaga się posłania do Kłajpedy krążownika lub dywizji Reichswehry, większość uczestników myśli, że chodzi tu o prawną obronę interesów niemieckich.

Jak reaguje ogół litewski na niesłychane napaści prasy niemieckiej, na obrażanie studentów litewskich, na znieważanie Vidunasa? Czyż niema na Litwie obywateli i urzędów niemieckich przeciwko którym możnaby było demonstrować? Jednak społeczeństwo litewskie okazało się bardzo cierpliwe i zrównoważone. Na terenie całej Litwy nie było najmniejszego ekscesu przeciwko Niemcom. Nigdzie nie przejawił się brak kultury. Niemcy, rzecz prosta, byli bardzo zainteresowani tem, by na obszarze Kłajpedy odbyły się jakieś przykre incydenty, coby naturalnie zostało wyzyskane przeciwko Litwie. Wszelkie pogłoski o niepokojach i incydentach czy o rzekomym marszu strzelców litewskich na Kłajpedę okazały się zmyślone.

Powaga i wyrobienie społeczeństwa litewskiego wywarły bardzo dobre wrażenie na wszystkich przedstawicieli krajów obcych na Litwie.

"Lietuvos Žinios" Nr.39 z dn.18.II.1932 r.Art.p.t."Siła przed prawem". Streszczenie:

Prasa doniosła o ekscesach wytrąconych z równowagi Niemców przeciwko Litwinom. Studenci niemieccy w barbarzyński sposób napadają na garść studentów-Litwinów, wyrzucają ich z uniwersytetu, biją. W Tylży Niemcy napadają na miejscowych Litwinów, obywateli niemieckich i turbują ich przywódcę dr.Vidunasa. Ostatnio znów przybyć miał do Pillau, najbliższego od Kłajpedy portu krążownik niemiecki, zapewne w myśl żądań odbytego w Berlinie wiecu. Tak więc rząd niemiecki puścił w ruch przeciwko Litwie nietylko pięści lecz krążowniki. Litwa, rzecz prosta, tem samem odpowiedzieć nie może. Cały alarm Niemców przeciwko Litwie świadczy, że stawiają oni siłę przed prawem. Wszystko to są smutne objawy, dowodzące raz jeszcze konieczności rozbrojenia i uznania prawa za podstawę stosunków między kulturalnymi narodami.

"Rytas" Nr.28 z dn.18.II.1932 r.Art.p.t."Kwestja prawa". Streszczenie:

Przemówienie przedstawiciela Litwy w Radzie L.N. było poważnem odparciem zarzutu, że rząd litewski pogwałcił konwencję kłajpedzką. Cała sprawa, jak wiadomo, powstała wskutek usunięcia prezesa Dyrektorjatu kłajpedzkiego przez gubernatora, przyczem rząd niemiecki dopatrzył się w tym akcie pogwałcenia statutu kłajpedzkiego. In.słowy cała kwestja winna być rozstrzygana w płaszczyźnie jurydycznej.

Cała ta sprawa nie została jeszcze zakończona. Zapewne będzie jednak litewski punkt widzenia obroniony, co ma ogromne znacze-

nie nietylko dla sprawy administracji Kłajpedy, lecz i dla państwowego życia litewskiego.

M o w a m i n . Z a u n i u s a w G e n e w i e w s p r a w i e k ł a j p e d z k i e j. /c.d. patrz Nr.613/.

Wyciągam wnioski. Panowie słyszeli zarzuty przedstawiciela rządu niemieckiego, o których pozwoliłem sobie wyłożyć poglądy rządu litewskiego, utrzymane w duchu szczerości i prawdziwej lojalności. Czując swą odpowiedzialność, zwłaszcza w czasie, jaki obecnie świat przeżywa, rząd litewski formalnie zapewnia Panów, że nie zboczy ze swej drogi i nie da się sprowokować żadnym niespokojnym żywiołom. Rząd litewski zapewnia, że szanuje i będzie szanował zobowiązania, wypływające z podpisanych przez siebie traktatów.

K r o n i k a.

A n t y l i t e w s k i e w y s t ą p i e n i a w N i e m c z e c h. Jak podaje "Lietuvos Aidas" /Nr.39/, odbył się przed kilku dniami w Berlinie wiec protestu przeciwko "gwałtowi litewskiemu na niemieckim obszarze Kłajpedy". Wiec odbył się przy tłumnym udziale ludzi, przczem wygłoszono na wiecu cały szereg podburzających mów przeciwko Litwie. Rozlegały się okrzyki "powiesić Merkysa", "rozwiązać Związek Szaulisów", "zasuspendować suwerenność Litwy" i t.d. Te ostatnie postulaty figurowały w rezolucjach wiecu. Wiec zorganizowany został staraniem Memellandbundu.

17 b.m. Niemcy w Tylży zerwali szyld, wiszący nad drzwiami sali chóru litewskiego i zniszczyli go doszczętnie.

Jak podaje "Rytas" /Nr.26/, 14 b.m. Niemcy w Tylży zorganizowali wiec protestu przeciwko rzekomym prześladowaniu Niemców w Kłajpedzie. Uczestnicy wiecu udali się następnie do sali litewskiej, gdzie spotkali zasłużonego działacza p.Vidunasa i obrzucili go najgorszemi wyzwiskami. Jeden z demonstrantów uderzył Vidunasa jakimś przedmiotem w twarz. Następnie demonstranci udali się do konsulatu niemieckiego, gdzie wykrzykiwali pod adresem litewskiego konsula "Litauischer Hund", "Litauische Flage wegreissen", "Totschlagen" /niemiecki pies, zedrzeć litewską flagę, zabić/, "Deutschland erwache, Litauen verecke" /niech się Niemcy zbudzą, a Litwa zginie/.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNETRZNEJ
I ŻYCIE SPOŁECZNE.

"L i e t u v o s A i d a s" o u n i w e r s y t e c i e k o w i e ń s k i m.

W związku z dziesięcioleciem założenia uniwersytetu kowieńskiego, prasa litewska poswięca uniwersytetowi dłuższe artykuły. Artykuły takie zamieścił "Lietuvos Aidas", "Trimitas", "Rytas" i in. Podajemy tu streszczenie artykułu "Lietuvos Aidasa" /Nr.37/:

W dn.16 lutego 1932 r. upływa 10 lat od chwili założenia uniwersytetu kowieńskiego. Dn.5 grudnia 1918 r. lit.Rada Stanu przyjęła statut "Uniwersytetu Wileńskiego", którego otwarcie miało nastąpić w dn.1-go stycznia 1916 r.

Napadnięta jednak przez wroga młodociana, a więc słaba jeszcze Litwa zmuszona była wycofać się do Kowna. Lit.sfery naukowe w dn.27 stycznia 1920 r. utworzyły w Kownie "Kursy Wyższe", które przetrwały 2 lata.

Ponieważ pogrążony w waśniach Sejm lit. zwlekał z zatwierdzeniem statutu uniwersytetu, przeto dn.13-go lutego 1922 r. lit.Gabinet Ministrów postanowił założyć uniwersytet kowieński, oparty na statucie uniwersytetu wileńskiego.

Dn.16-go lutego 1922 r. w sali obecnego I-go gmachu uniwersyteckiego odbyło się uroczyste otwarcie uniwersytetu. W kwiet-

niu tegoż roku sejm uchwalił statut uniwersytetu.

Rząd narodowców, dążąc do podniesienia poziomu naukowego uniwersytetu kowieńskiego w dn.7 czerwca 1930 roku wydał w porozumieniu z senatem uniwersyteckim nowy statut uniwersytetu. Nowy statut nadał uniwersytetowi nazwę uniwersytetu Witolda Wielkiego, ograniczył zbyt wybujałą autonomję uniwersytetu, zahamował niepomierny rozwój niektórych wydziałów, zmniejszył ilość katedr i zorganizował personel naukowy. W r.1931-szym w drodze specjalnej ustawy rząd zreorganizował wydział teologiczono-filozoficzny, który przeistoczył się niemal w osobny uniwersytet .

A więc w ciągu 10-ciu lat uniwersytetkowieński trzykrotnie zmienił statut. Największą troską uniwersytetu kowieńskiego był brak odpowiedniego pomieszczenia, dzięki jednak wybitnej pomocy skarbu, obecnie uniwersytet zdołał już rozwiązać kwestję lokalu .Według ostatnich obliczeń ogólna wartość dobytku uniwersyteckiego, a więc gmachów, ziemi, pomocy naukowych i innych rzeczy - wynosi zgórą 10 milj.lt.W ciągu 10-ciu lat skarb państwa na rzecz uniwersytetu wyasygnował około 40 milj.lt., z czego w r.1930-t ym na uniwersytet wyasygnowano 7.067.707 lt., zaś w r.1931 - 6540.067 lt. Pozatem skarb przychodzi z pomocą uczącej się młodzieży.

1/5 wszystkich studentów zwolniona jest od opłaty czesnego i pobiera stypendja wynoszące 125 lt.miesięcznie. Na mocy nowego statutu władze uniwersyteckie obierane są na przeciąg lat 3-ch. Stanowisko rektora piastuje obecnie prof.Czepiński. Obecny skład personelu naukowego uniwersytetu Witolda Wielkiego jest następujący: 40 profesorów zwyczajnych, 30 prof.nadzwyczajnych, 35 docentów, 19 docentów prywatnych, 99 członków młodszego personelu naukowego, 79 członków personelu pomocniczego, 119 członków personelu technicznego. Ogółem personel naukowy składa się z 421 osób.

Liczba słuchaczy uniwersytetu Witolda Wielkiego wzrasta z każdym rokiem: w r.1932 - 1168 stud., 1923 - 1380 stud.,1924 - 1795 st.,1925 - 2105 st.,1926 - 3064 st.,1927 - 3583 st.,1928-4004 st.,1929 - 3988 st.,1930 - 4097 st.i 1931 - 4475 studentów. Wolni słuchacze stanowią 0,5%. W r.1924 37 osób ukończyło uniwersytet kowieński, w r.1925 - 51 osób, 1926 - 102 osoby, 1927 - 156,1928-175 i w r.1931 - 169 osób. Ogółem w ciągu 10-ciu lat uniwersytet kowieński ukończyło 1057 osób.

Wydział filozoficzno-teologiczny w semestrze jesiennym posiadał 372 słuchaczy. Wydział ten ukończyły 273 osoby.

Wydział teologji ewangelickiej posiada 16 studentów. Wydział ten ukończyło 12 osób.

Wydział humanistyczny posiada 3 oddziały: filozofji, filologji i historji /razem 12 katedr/. Wydział ten posiada 630 studentów i 62 wolnych słuchaczy. Wydz.humanistyczny ukończyło 55 osób. Wydz.humanistyczny utrzymuje stosunki z zagranicą. Dziekanem tego wydziału do r.1925-go był prof.M.Birżyszka, obecnie zaś prof. V.Krewe-Mickiewiczius.

Wydział prawniczy posiada dwa oddziały: prawa i ekonomji /razem 13 katedr/. Na stanowisku dziekana cały czas pozostaje prof. Leonas. Wydział prawny posiada 1406 studentów i 101 wolnych słuchaczy. Wydział ten, który dotąd ukończyły 363 osoby, wydaje 3 pisma perjodyczne i posiada seminarjum, liczące 4330 książek.

Wydział przyrodniczo-metamatyczny posiada 3 oddziały: matematyki, chemji i fizyki, oraz biologji /razem 12 katedr/. Wydział ten posiada 364 studentów i 11 wolnych słuchaczy. Na stanowisku dziekana tego wydziału, który dotąd ukończyły 82 osoby, stale pozostaje prof.Ż.Żemaitis. Wydział ten ponadto posiada własne obserwatorjum astronomiczne, 3 laboratorja, 9 gabinetów doświadczalnych, muzeum przyrodnicze i ogród botaniczny. Wydział przyr.-matem.wydaje pismo perjodyczne i organizuje ekspedycje przyrodoznawcze w Litwie.

Wydział lekarski posiada 3 oddziały: medycynę, farmację i odontologję. Uczęszcza nań 914 studentów i 7 wolnych słuchaczy.

Wydział lekarski ukończyło 235 osób, w tej liczbie 126 doktorów medycyny, 68 dentystów, 16 weterynarzy i 25 chemików,aptekarzy. Ilość nostryfikantów wyniosła dotąd 27. Wydział lekarski posiada 5 różnych instytutów, 5 gabinetów, 9 klinik i 1 laboratorjum .

Ponadto wydz.lekarski wydaje jedno pismo perjodyczne,oraz wysyła swych przedstawicieli na konferencje i zjazdy lekarskie zagranicą. Dziekanami tego wydziału kolejno b yli:prof.P.Avižio-

nis, prof.J.Bagdonas, a od r.1924-go po dziś dzień - prof.Lašas.

Wydział techniczny posiada 2 oddziały: budowlany i technologiczny /razem 11 katedr/ oraz 6 laboratorjów i 6 gabinetów. Na wydział ten uczęszcza 541 studentów i 18 wolnych słuchaczy. Wydział techniczny ukończyły 52 osoby, w tej liczbie 27 inżynierów budowniczych i 25 technologów.

Dziekanem tego wydziału, który wydaje pismo perjodyczne, dokonuje badań materjałów budowlanych ect. - jest prof.K.Wasylewski.

Ogół studentów w kraju i zagranicą reprezentuje "Studentų Atstovybę" /przedstawicielstwo studentów/.

Na terenie uniwersytetu kowieńskiego istnieje obecnie 80 różnych organizacyj.

## VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

### "Dzień Kowieński" o wypadkach kłajpedzkich.

"Dzień Kowieński" Nr.37. Art.p.t."Kłajpedzki prysznic".

Streszczenie:

Nie poraz pierwszy skarga Niemiec w sprawie kłajpedzkiej figuruje obecnie na porządku dziennym Rady Ligi Narodów. I można mieć pewność, że też nie poraz ostatni. Jednak nigdy jeszcze dotąd sprawa nie była tak ostro postawiona, co teraz. Prasa niemiecka różnych kierunków politycznych zareagowała na wypadki kłajpedzkie w tonie, nawet u niej, bezprzykładnie gwałtownym i obraźliwym pod adresem Litwy. Szereg organizacyj powziął ostre rezolucje. w Berlinie, Tylży odbywają się wrogie Litwie wiece i demonstracje. Wreszcie rząd natychmiast poczynił na terenie międzynarodowym interwencję, którą ani w tonie, ani co do trybu postępowania nie sposób zaliczyć do umiarkowanych.

Wszystko wskazuje, iż tym razem Niemcy są podrażnione nie na żarty. O ile przed dwoma laty Curtius w tonie dość dobrodusznym przekomarzał się z min.Zauniusem przy stole Rady Ligi, zaś p.Voldemaras załatwiał niemiecko-litewskie nieporozumienia kłajpedzkie już wprost na cztery oczy ze Stresemannem, o tyle dzisiaj kanclerz Brünning traktuje casus Boettcher już jako casus dyplomatycznej wojny.

### Vygandas-Purycki w sprawie wypadków kłajpedzkich.

"Trimitas" Nr.8 z dn.18.II.1932 r.Art.p.t."Znowu sprawa kłajpedzka". Streszczenie:

Rada L.N. znowu rozważa skargę niemiecką w sprawie Kłajpedy. Dziwić się należy z powodu alarmu, jaki Niemcy podnieśli z powodu dymisji Boettchera. Zmieniają się rządy i dyrektorjaty, a nikt tak bardzo się tem nie przejmuje. Mimo wszystko nie mają się czego Litwini obawiać. Sprawa jest jasna, a sytuacja Litwy mocna. Gdyby nawet Rada powzięła uchwałę dla Litwy niekorzystną, Litwa ma prawo z nią się nie zgodzić, a odwołać się do Trybunału Haskiego. Sądzić jednak należy, że Rada nie zechce uchybić prawu.

## Kronika.

Dokoła wypadków w Kłajpedzie. Rokowania w sprawie Kłajpedy nie doprowadziły do uzgodnienia stanowisk tak, iż nie jest pewnem czy sprawa będzie mogła dn.20 b.m. wejść na Radę Ligi. Sytuacja przedstawia się obecnie w ten sposób, że komitet prawników nie jest skłonny do dania formalnej odpowiedzi na postawione mu pytanie, czy odwołanie Boettchera jest sprzeczne, czy też nie ze statutem Kłajpedy. Prawnicy pragnęliby w tej sprawie zasięgnąć opinji doradczej Trybunału Haskiego.

Natomiast delegacja litewska powołuje się na postanowienia konwencji, w/g których spór pomiędzy jednym z sygnatarjuszy konwencji, twierdzącym, iż istnieje naruszenie statutu a Litwą - może być poddany pod decyzję haską, nie zgadza się na zasięganie się na zasięganie opinji doradczej Trybunału. Sygnatarjusze konwencji, którymi są, jak wiadomo, przedstawiciele wielkich mocarstw, nie chcą apelować do Hagi jako strona, a Niemcy, nie będąc sygnatarjuszem, nie mogą zwrócić się o decyzje do Trybunału Haskiego.

P o n o w n e  e k s c e s y  p r z e c i w k o  s t u d e n t o m-L i t w i n o m  w  B e r l i n i e .Jak podaje Elta, ekscesy przeciwko studentom-Litwinom w Berlinie ponownie miały miejsce. Gdy studenci-Litwini po zapewnieniu zwierzchności instytutu weterynaryjnego udali się na wykłady, studenci-Niemcy zaczęli znowu żądać, by Litwini uczelnię opuścili. Narodowi socjaliści zaczęli grozić przytem terorem. Wobec odmowy studentów-Litwinów opuszczenia gmachu, studenci-Niemcy demonstracyjnie sale wykładowe opuścili. Nazajutrz jeden ze studentów-Litwinów został mocno poturbowany i siłą wyrzucony z sali.

Z a d ł u ż e n i e  D y r e k t o r j a t u  k ł a j p e d z k i e g o .Jak podaje "Rytas" /Nr.25/, pełniący czasowo obowiązki prezesa Dyrektorjatu kłajpedzkiego p.Toliszius zwrócił się do gubernatora z prośbą o wystaranie się u władz centralnych 500-set tys. litów tytułem pożyczki, gdyż z chwilą obejmowania przez p.Tolisziusa urzędowania, w kasie Dyrektorjatu nietylko były pustki, lecz Dyrektorjat zadłużony był na sumę 50 tys.lt. Ponadto w kasie znajdowały się weksle państwa ościennego na sumę 250 tys.litów, których nie można dyskontować. Podatki na obszarze Kłajpedy trudno jest ściągać ze względu na kryzys ekonomiczny.Jedynie po uzyskaniu wspomnianej pożyczki Dyrektorjat zdoła regularnie płacić pobory i pokryć inne bieżące wydatki, a również udzielić ulg w zakresie podatkowym dla zubożałych rolników.

S p r a w a  o d s z k o d o w a n i a  E n t e n c i e  z a  r z ą d y  n a  o b s z a r z e  K ł a j p e d y .Jak podaje "Rytas" /Nr.25/, w "Kłajpedzkich Wiadomościach Urzędowych" ogłoszono protokuł, dotyczący odszkodowania Entencie z tytułu sprawowania w swoim czasie przez Francuzów rządów w Kłajpedzie. Wydatki wyniosły 3,8 milj.marek złotych. 800 tys.marek wpłacono po podpisaniu konwencji kłajpedzkiej, zaś po miljonie marek wpłacano każdego 15 grudnia, poczynając od 1930 r. Ostatnia rata przypada 19 grudnia 1932 r. Większość pieniędzy otrzymują Francuzi i Anglicy, podczas gdy na rzecz Włochów przypada tylko 16,273 liry.

S p r a w a  d r u g i e g o  b u r m i s t r z a  K ł a j p e d y .Jak podaje "Rytas" /Nr.25/, wkrótce się odbędą wybory drugiego burmistrza Kłajpedy.

## VIII. Z ŻYCIA I PRASY LITEWSKIEJ W WILNIE.

### K r o n i k a .

P r z e d s t a w i c i e l e  T y m c z a s o w e g o  K o m i t e t u  u  W o j e w o d y .Jak podaje "Vil.Ryt."/Nr.15/,13 b.m. udali się do wojewody przedstawiciele Tymcz.Komitetu litewskiego w Wilnie prezes Staszys i dr.Olsejka. Przedstawili oni wojewodzie wypadki z czasów ostatnich, jak zamykanie oddziałów towarzystw litewskich, zamykanie szkół i t.d.

O b c h ó d  ś w i ę t a  n i e p o d l e g ł o ś c i .Jak podaje "Vil.Ryt."/Nr.15/,w dn.16 b.m. odbył się w Wilnie uroczysty obchód czternastolecia niepodległości państwa litewskiego. Na obchód złożyły się: nabożeństwo i okolicznościowe przemówienie w kościele św.Mikołaja oraz akademja w sali klubu kupieckiego. Na akademji wygłosił przemówienie wstępne prezes Kom.Tymcz.Staszys, podkreślając znaczenie święta niepodległości dla Litwinów. Mówili również przedstawiciele Ukraińców i Białorusinów, składając Litwinom gratulacje okolicznościowe.